

Undervisning i grønne fag kan gavne krigsveteraner

Et ti uger langt pilotprojekt viser, at undervisning i grønne fag kombineret med friluftsture gav krigsveteraner bedre hverdagstrivsel og bragte dem tættere på job eller uddannelse. Samme proces kunne være en mulighed for andre målgrupper.

I 2016 gennemførte Skovskolen det ti uger lange projekt ”Veteraner i det faggrønne”, hvor 12 krigsveteraner boede på skolen og modtog undervisning. Målet var personlig udvikling og faglig opkvalificering inden for den grønne sektor. Tidligere projekter viser, at netop det at være i naturen og beskæftige sig med friluftsliv er en fremragende ramme for soldater i forhold til at opbygge social, mental og fysisk sundhed.

De aktuelle resultater baserer sig på observationer undervejs i projektet, interviews før, under og et år efter projektet samt spørgeskemaer hhv. tre og ni måneder efter projektets afslutning. Projektets evaluering målte på tre faktorer, som handlede om at styrke personlige og sociale kompetencer, så flest muligt ville opnå større daglig livstrivsel og komme tættere på arbejde eller uddannelse efter endt forløb.

Veteranernes baggrund

At være udsendt soldat er en livsforandrende oplevelse på godt og ondt. De fleste soldater peger på, at de er stolte af deres tjeneste, at de har gjort en forskel, og at de føler sig styrket ved hjemkomsten. Der er imidlertid en gruppe, som efterfølgende har svært ved at få hverdagslivet til at hænge sammen. Det kan der være mange grunde til, som ik-

FOTO: NIELS BLOK

I pilotprojektet ”Veteraner i det faggrønne” modtog 12 krigsveteraner undervisning inden for den grønne sektor og deltog i friluftsture. Målet var personlig udvikling og faglig opkvalificering. Resultaterne var positive.

ke nødvendigvis betyder, at man har en decideret psykiatrisk diagnose. Desværre er det dog tit sådan, at for at modtage hjælp eller støtte skal der være en årsagsforklaring. Her er posttraumatisk stress (PTSD) blevet en slags signaturlidelse, der skal forklare, hvad der er galt med veteranerne, når de står over for en livskrise.

”Jeg følte for første gang i meget lang tid et menneskeligt tilhørsforhold, som ændrede balancen på min ensomhedsfølelse og gav mig en undertrykt, men velkendt tryghedsfølelse tilbage.”

En deltager

”Jeg har flyttet fysiske, mentale og sociale grænser. At være i naturen gjorde, at jeg tænkte meget mindre i løbet af en dag. Mit fokus var mere på lige nu.”

En deltager

De veteraner, der deltog, havde alle en eller flere af de nævnte problemer. De kom fra forskellige steder i landet. Der var 11 mænd og en kvinde. Deltagerne var mellem 26 og 58 år og havde forskellig uddannelse og social baggrund. På ansøgningstidspunktet var ingen af dem i gang med en uddannelse eller i arbejde på fuld tid.

Undervisning og friluftsliv

Projektet blev udviklet ud fra den tanke, at veteraner har nemt ved at engagere sig i natur og friluftsliv med andre veteraner. Vi antog, at den grønne sektor ville have en særlig tiltrækningskraft for dem med henblik på personlig og faglig udvikling. Projektet modtog 21 skriftlige ansøgninger til de 12 pladser,

Interaktion / Udbytte	Faggrønne aktiviteter	Naturen og friluftsliv	Effekt
Personligt	Udvikling og læring Tillid til egne evner Ansigt til ansigt med uforudsigelige situationer Vurdere risici Problemløsning	Tryghed Forudsigelighed Tilknytning Uddannelsessted Arbudssted Rekreation	Øget fysisk aktivitet Positiv selvopfattelse Internalisering Selvbestemmelse Selvkontrol Selvtillid Forøget ydeevne Åbning af horisont Kognitive processer Kontakt med følelser Stimulering
Socialt	Relationer Samarbejde Rummelighed Lytte til andre Deltagelse og involvering i nye sammenhænge Møde med nyt	Tilknytning til Skovskolen som uddannelsessted og institution	Socialisering Sproglig udvikling Interpersonelle kompetencer Fleksibilitet Tilpasning til forandring Konstruktiv brug af tid Adfærdsforandring
Samfund	Opkvalificering Faglighed Personlige kompetencer Genopdagelse af identitet Miljømæssig bevidsthed	Tilknytning til naturen som en historisk og kulturel ressource Friluftsliv som ramme for rekreation, fritid og faglighed	Tættere på arbejdsmarked og uddannelse Ansvar Veteranpolitikken Sammenhængskraft

Figur 1 viser sammenhængen mellem aktiviteterne, der foregik i en ramme af natur og friluftsliv, og effekten på deltagerne. Effekten kan både ses på det personlige plan, socialt og i forhold til samfundet.

	Arbejde eller uddannelse	Styrket hverdags trivsel	Styrket socialt	Styrket læring
	Her menes, at deltagerne selv rapporterer at være i arbejde, praktik, uddannelse eller på anden måde opnået tilknytning til erhverv eller uddannelsesinstitution	Hverdagstrivsel forstås som, at handlinger, aktiviteter eller rutiner i hverdagslivet er blevet nemmere	Her menes deltagelse i familiemæssige, samfundsmæssige eller interessebestemte aktiviteter sammen med andre	Med læring menes enten tilegnelse af personlig eller faglig viden eller færdigheder, der kan bruges fremadrettet i livet
Resultat	60 %	80 %	90 %	100 %

Figur 2 viser, hvor mange procent af deltagerne, der havde det beskrevne udbytte af pilotprojektet.

som blev fordelt ved lodtrækning. Veteranerne skulle i alt modtage ti ugers undervisning på Skovskolen i Nødebo. Undervisningen var fordelt i moduler hen over tre måneder fra marts til juni 2016. Projektet tilbød kost og logi i undervisningsperioderne. Undervisningen lå typisk fra morgen til eftermiddag, hvorefter veteranerne havde fri til egne gøremål. Veteranerne havde et køretøj til rådighed, så de kunne transportere sig til andre aktiviteter i nærområdet. I forløbet indgik længerevarende friluftsture med mere primitive forhold, hvor veteranerne modtog vejledning og undervisning i basisfriluftsliv, vandring, kano, kajak ol. På den måde blev tilegnelse af viden koblet med rekreation og tid til refleksion. Evalueringer skulle

fastslå, hvordan projektet havde påvirket veteranernes personlige og kollektive udvikling, og hvor meget tættere de kom på job eller uddannelse. Netop tilknytning til uddannelse eller arbejde var et stort ønske hos de fleste.

Resultater

Ti ud af de tolv veteraner gennemførte hele projektet. To valgte selv at stoppe ca. midtvejs af personlige årsager. Det empiriske grundlag er derfor relativt smalt, og årsagssammenhænge kan være svære at isolere og beskrive. Når det er sagt, giver den store mængde forskellige data (skriftlig ansøgning, spørgeskemaer, interviews og observationer), som blev indsamlet både før, under og op til et år efter, alligevel en vis

tryghed ift. at kunne konkludere, at projektet havde en række positive effekter, som er illustreret i fig. 1 og 2.

Resultaterne tyder på, at de grønne aktiviteter særligt kan motivere og understøtte veteraners tilknytning til samfundet og give større trivsel i hverdagen. Det kan bringe dem tættere på job og uddannelse i årene efter en udsendelse. Natur har en særlig betydning for veteranerne. Naturen kan forenkle problemstillinger, gøre dem konkrete og få dem til at fremstå mere klare. Naturen er et fristed for dagligdagens krav. Naturen ligger som en tavs viden, som soldaterne kan trække på qua deres uddannelse, træning og arbejde.

Niels Overgaard Blok